

PIRKANMAAN TALOUS

Toimialojen nykytila ja näkymät

2006

SISÄLTÖ

- 2 Pirkanmaa
- 4 Teknologiateollisuus
- 5 Metsäteollisuus
- 6 Kemianteollisuus
- 7 Rakentaminen
- 8 Kauppa
- 9 Palvelut liike-elämälle
- 10 Informaatiosektori
Elintarviketeollisuus
- 11 Liikenne
Tevanake
- 12 Ei-metallisten mineraali-
tuotteiden valmistus
Hyvinvointipalvelut
- 13 Majoitus- ja ravitsemisala
Terveys- ja bioteknologia
- 14 Tutkimus- ja tuotekehitys-
toiminta
- 15 Kuntatalous
- 16 Pirkanmaan seutukunnat

LÄHTEET

- Tilastokeskus, Asiakaskohtainen suhdannepalvelu
- EK:n suhdannebarometri
- Tampereen kauppakamarin ICT-barometri ja jäsenkysely
- Pirkanmaan TE-keskus, työvoimatilastot ja klusterianalyysit

Toimialaluokitus
www.tilastokeskus.fi

JULKAISIJAT

• **Pirkanmaan TE-keskus**
www.te-keskus.fi/pirkanmaa
puhelin 010 602 5500

• **Tampereen kauppakamari**
www.tampereenkauppakamari.fi
puhelin (03) 230 0555

• **Tampereen kaupungin elinkeinokeskus**
www.tampere.fi
puhelin 020 711 00

• **Pirkanmaan ennakkointipalvelu**
puhelin 010 602 5836
www.pirkanmaan
ennakkointipalvelu.info

Kannen kuvat:
Viestintätoimisto Tammisto,
Knuutila & Tammisto Oy
Tampereen teknillinen yliopisto
John Deere Forestry Oy

Pirkanmaan talous jatkuu vahvana Metalli ja palvelut kärjessä

Pirkanmaan talouden suotuisa kehitys jatkui vuonna 2005 ja vuoden 2006 alkupuolella. Kasvun vetureina olivat metalli, kauppa ja rakentaminen. Erityisesti koneenrakennuksen vienti on kasvanut selkeästi muuta maata ripeämmin. Kehityksen odotetaan jatkuvan saman suuntaisena myös syksyllä 2006.

■ ■ ■ Talouden kasvun vahvistuminen näkyi selvästi jo vuoden 2005 kolmannella neljänneksellä ja kehitys jatkui voimistuvana koko alkuvuoden 2006. Kasvun vahvistuminen näkyi vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä koko teollisuuden liikevaihdon kasvuna edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Koko maan kehitys oli vastaavana ajanjaksona hieman Pirkanmaata parempi.

Koko teollisuuden viennin arvo kasvoi vuoden 2005 aikana, lukuun ottamatta metsäteollisuutta, jonka viennin kehitykseen vaikutti negatiivisesti alalla tapahtunut työselkkäus. Metallin, kemian- sekä tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa viennin arvo kasvoi vuodesta 2004. Metalliteollisuudessa viennin kasvu oli erittäin voimakas.

Nopeimmalla kasvu-uralla olivat liike-elämän palvelut, joissa liikevaihto kasvoi 15 prosenttia vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä. Kaupan liikevaihto on kasvanut Pirkanmaalla muuta maata nopeammin vuodesta 2000. Kasvu kiihtyi Pirkanmaalla myös vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä.

Työttömyys on Pirkanmaalla laskenut tasaisesti mutta on edelleen hiukan maan keskiarvon yläpuolella. Työttömyyden rakenteellinen kehitys on kuitenkin ollut hyvin suotuisa. Selvimmin se näkyy alle 25-vuotiaiden työttömien määrän voimakkaana laskuna. Samoin pitkäaikaistyöttömyys ja yli 50-vuotiaiden työttömien määrä on laskussa. Työttömien ja työpaikkojen ns. kohtaanto-ongelmat ovat pahentuneet edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tällä hetkellä metallialan työvoimapula on pahin, mutta tilanne on hieman parantunut viime aikoina. Toiseksi pahin tilanne oli sairaanhoitajien työvoiman saatavuudessa.

Suhdannenäkymät positiiviset

Teollisuuden ja rakentamisen suhdanneodotukset heikkenivät kesällä 2006. Tilaukset ovat normaalia paremmat ja valmistuotevarastot tavan-

omaista pienemmät. Tuotannon kasvu on ollut voimakasta, mutta sen odotetaan hidastuvan. Tähän vaikuttaa muun muassa kapasiteetin riittämättömyys ja pula osaavasta työvoimasta.

Palvelualojen suhdannetilannetta kesällä 2006 pidettiin tavanomaista parempana ja lähitulevaisuuden odotukset ovat luottavaiset. Alan myyntimäärät kasvoivat odotusten mukaisesti alkukesän aikana, mutta myös palvelujen piirissä ennakoidaan kasvun hidastuvan vuoden 2006 loppupuolella.

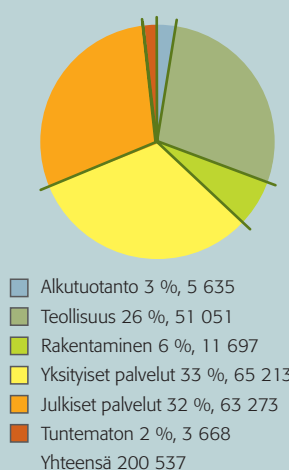
Muuttoliike kiihdyttää kasvua

Pirkanmaa on ollut viime vuodet yksi Suomen vetovoimaisimmista alueista. Taustalla ovat alueen asuntomarkkinoiden hintakilpailukykyisyys sekä kehittynyt palvelu- ja liikenne-rakenne. Lisäksi vetovoimaisuutta vahvistaa alueen tarjoama hyvä ja kehittynyt koulutusinfrastruktuuri, jonka tukijalkoina ovat Tampereen yliopiston ja teknillinen yliopiston lisäksi Tampereen ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulut. Valtakunnallisessa ammattikorkeakoulujen imago-tutkimuksessa Tampereen ammattikorkeakoulu sijoittui ensimmäiseksi ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulu toiseksi.

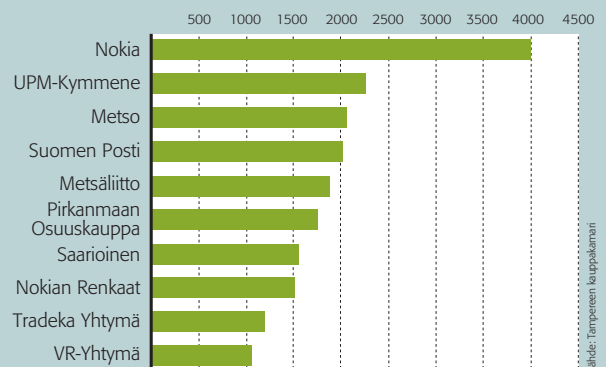
Pirkanmaa on maan toiseksi voimakkain maassamuuttoalue ja nettomuuttovoittoisuus on jatkunut koko 2000-luvun. Erityisen voimakasta väestön kasvu on Tampereen kaupunkiseudulla. Kaksi kolmesta muuttajasta on alle 30-vuotiaita ja siten muuttoliike on sekä yhteiskuntapolitiisesti että perhepoliittisesti kova haaste alueen rakentamiselle, päivähoidon ja perusasteen koulutuksen järjestämiselle. Pirkanmaalle muutetaan kaikkialta Suomesta ja muuttotase oli positiivinen kaikista maakunnista vuonna 2005 Uuttamaata lukuun ottamatta.

Kehitysnäkymät luovat vahvan ja lupaavan tulevaisuuden alueen talouden kehitykselle. Teollisuuden vahvan aseman säilyminen ja palveluiden monipuolistuminen sekä erityisesti kaupan liiketoimintamahdollisuuksien kasvu ovat selvästi nähtävissä jo toteutuneessa kehityksessä.

TYÖPAIKAT Pirkanmaalla 31.12.2004

Yli 1 000 henkilöä TYÖLLISTÄVÄT YRITYKSET Pirkanmaalla 31.12.2005

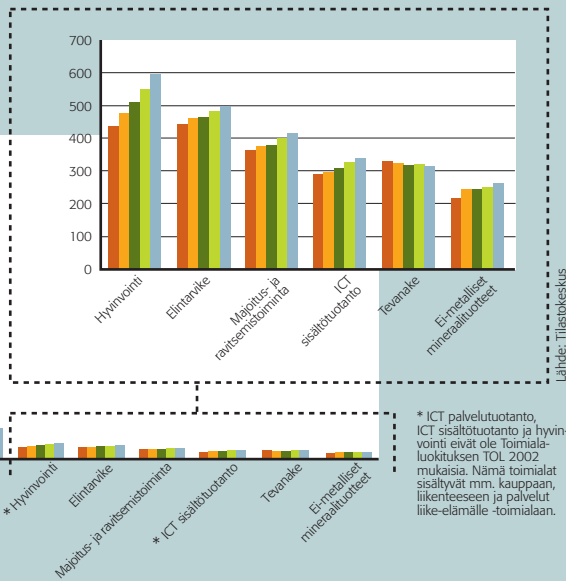
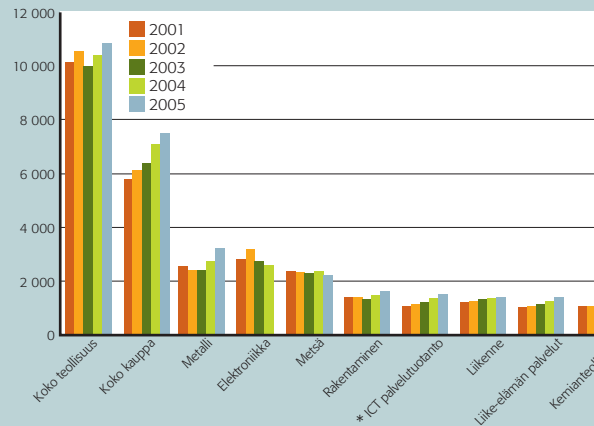

Lähde: Tampereen kauppalaman

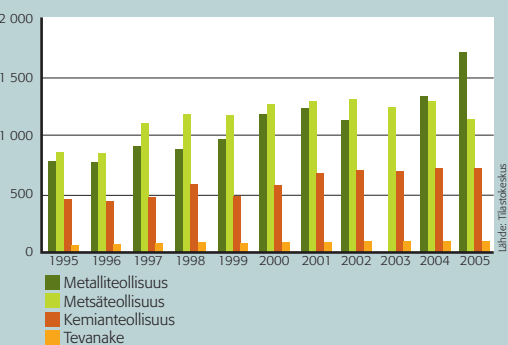
PIRKANMAA 2005 ■ ASUKKAITA 471 018 (31.7.2006)
 ■ TYÖLLISIÄ 218 500
 ■ LIIKEVAIHTO, kaikki toimialat 23 904 M€ (ennakkotieto)
 ■ LIIKEVAIHTO, teollisuus 10 837 M€
 ■ LIIKEVAIHTO, kauppa 7 507 M€

■ ARVONLISÄYS/ASUKAS 24 726 € (2004)
 ■ TYÖTTÖMYYSASTE 10,8 % (31.7.2006)
 ■ TYÖLLISYYSASTE 65,2 % (2004)

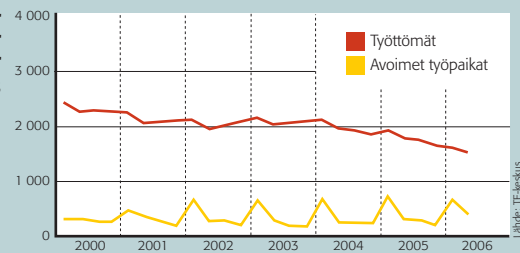
LIIKEVAIHDON KEHITYS
 katsauksen toimialat
 Pirkanmaa
 M€

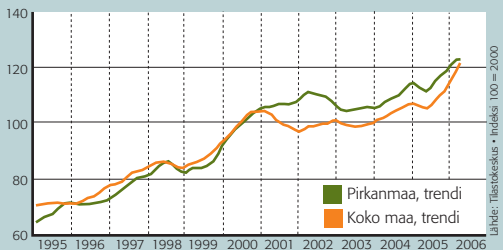
VIENNIN ARVO
 M€

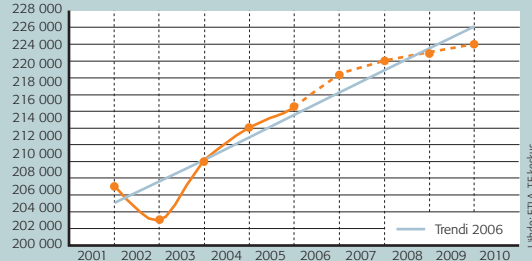
TYÖTTÖMÄT JA AVOIMET TYÖPAIKAT
 Koko teollisuus

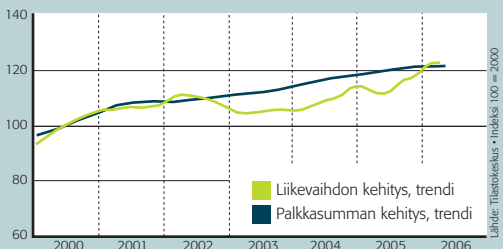
LIIKEVAIHDON KEHITYS
 Koko teollisuus

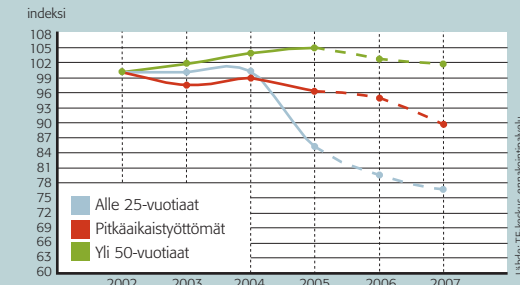
TYÖLLISTEN MÄÄRÄN KEHITYS
 Pirkanmaalla

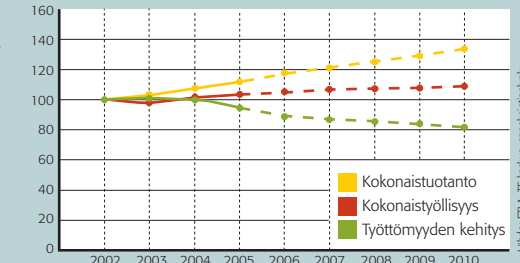
LIIKEVAIHDON JA PALKKASUMMAN KEHITYKSEN VERTAILU
 Koko teollisuus

TYÖTTÖMYYDEN RAKENTEEN MUUTOS
 2002-2007
 Pirkanmaa

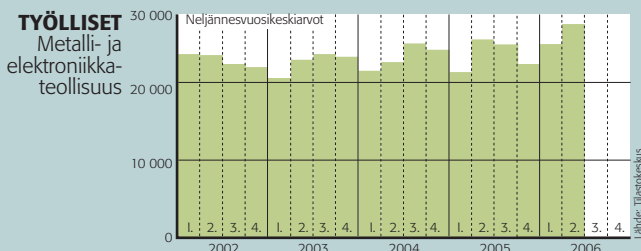
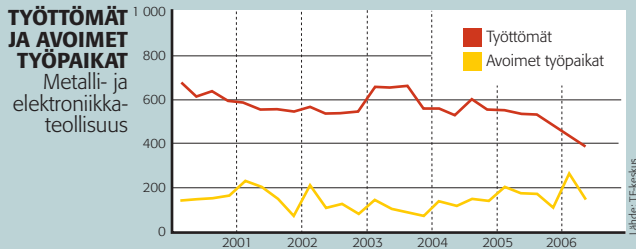
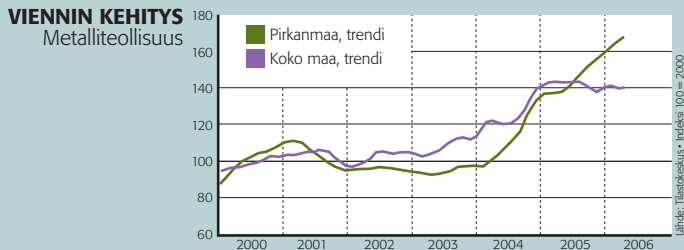
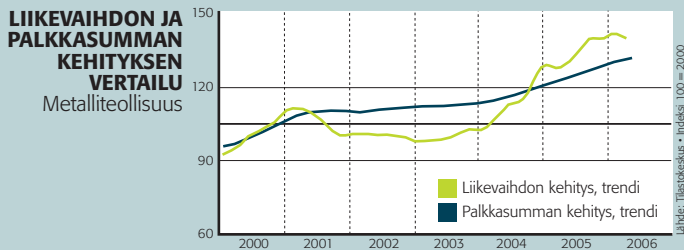
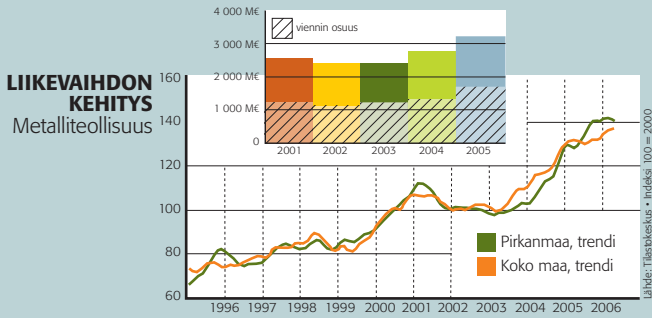
TUOTANNON, TYÖLLISYYS- JA TYÖTTÖMYYDEN KEHITYS
 2002-2010
 Pirkanmaa

Teknologiaateollisuus

Metalli- ja elektroniikkateollisuus

- 2005 ■ LIIKEVAIHTO, metalliteollisuus 3,226 M€**
 Tilastokeskus ei julkaise elektroniikkateollisuuden uusimpia liikevaihtolukuja
- VIENNIN OSUUS LIIKEVAIHDOSTA, metalliteollisuus 53,4 %**
- TYÖLLISIÄ 27 200 (II/2006)**
- TOIMIPAIKKOJA, metalliteollisuus 1 069**
 joulukuun 2005, laskennassa mukana olevat yritykset

■ ■ ■ Vuoden 2005 alussa tapahtunut metalliteollisuuden liikevaihdon kasvun taittuminen jäi Pirkanmaalla väliaikaiseksi ja liikevaihto kasvoi vuoteen 2004 verrattuna 16,5 prosenttia. Kun toimialan liikevaihdon kasvu oli vuosina 2003 ja 2004 jäänyt koko maan tason alapuolelle, oli se vuonna 2005 selvästi muuta maata nopeampaa.

Kasvu on jatkunut myös vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä koko maan tasoa nopeampana. Pirkanmaalla toimialan liikevaihto kasvoi noin 17 prosenttia, kun kasvu koko maassa oli 4,3 prosenttia vuoden 2005 ensimmäiseen neljännekseen verrattuna.

Metalliteollisuuden palkkasumma on Pirkanmaalla kasvanut liikevaihtoa tasaisemmin. Vuonna 2005 palkkasumma kasvoi 6,7 prosenttia vuoteen 2004 verrattuna. Vuoden 2006 tammi-maaliskuussa kasvua kertyi 11 prosenttia. Koko maassa metalliteollisuuden palkkasumma kasvoi 6,7 prosenttia samalla jaksolla.

Investoinnit

Toimialan toteutetut investoinnit ovat pääosin korvausinvestointeja ja tuotantokapeikkojen poistamiseen tähtääviä hankkeita. Investointien kehitys vaihtelee huomattavasti yrityksittäin.

Vienti

Metalliteollisuuden, erityisesti koneenrakennusteollisuuden vuonna 2004 käynnistynyt viennin voimakas kasvu on jatkunut. Vuonna 2005 toimialan vienti kasvoi Pirkanmaalla 28 prosenttia edellisvuodesta ja jatkui samalla tasolla myös vuoden 2006 alussa. Pirkanmaa poikkeaa tässä muusta maasta, sillä koko maassa toimialan viennin kasvu hidastui loppuvuonna 2005 ja kääntyi laskuun alkuvuonna 2006.

Vientiliikevaihtoluvuissa näkyy vain alan yritysten suora vienti. Toimialassa vieläkin suurempi osa pirkanmaalaisien metalliyritysten tuotannosta päätyy vientimarkkinoille osana muualla maassa valmistettavia tuotteita.

Työmarkkinat

Alan työllisten määrä on kasvanut tasaisesti parin vuoden ajan. Työttömien määrä on laskenut nopeasti vuoden 2005 ja alkuvuoden 2006 aikana. Henkilökunnan määrän kasvun esteenä on pula ammattitaitoisesta työvoimasta. Sitä on pyritty helpottamaan muun muassa vuokratyövoiman käytöllä. Osa vuokratyövoimasta tulee ulkomailta.

Suhdannenäkymät ja tulevaisuus

Metalliteollisuuden suhdannetilanteen odotetaan pysyvän hyvänä ainakin vuoden loppuun asti. Toistaiseksi tilauskirjat ovat normaalia täydempiä.

Pirkanmaalainen metalliteollisuus on pitkälti korkean jalostusasteen koneenrakennusteollisuutta ja sitä palvelevia järjestelmätoimittajia ja alihankkijoita. Korkeatasoista suunnittelu- ja valmistusosaamista vaativien tuotteiden kysyntä jatkuu myös tulevaisuudessa.

Koneenrakennusalan yritykset ovat parantaneet kilpailukykyään kasvattamalla palveluliiketoiminnan osuutta toiminnassaan muun muassa ostamalla tai perustamalla koneiden huolto- ja kunnossapitoyksiköitä asiakkaiden läheltä ja kehittämällä koneiden ja laitteiden etävalvonta- ja diagnostiikkajärjestelmiä ja -palveluja.

Elektroniikkateollisuus

Elektroniikkateollisuuden liikevaihto laski huippuvuodesta 2002 vuoteen 2004, samaan aikaan alan palkkasumma kuitenkin kasvoi lähes 10 prosentin vauhdilla. Liikevaihdon laskua selittääkin alan tuotteiden hintojen lasku, ei toiminnan volyymin pienentyminen.

Palkkasumman kasvu jatkui elektroniikkateollisuudessa vuonna 2005. Pirkanmaalla kasvu oli 6,5 prosenttia, koko massa 7 prosenttia. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä palkkasumman kasvu Pirkanmaalla taittui 1,2 prosenttiin.

Elektroniikkateollisuus on maakunnassa vahvasti painottunut tuotekehitykseen. Esimerkiksi Pirkanmaan suurimman yksityisen työnantajan, Nokia Oyj:n täällä toimivat yksiköt ovat tutkimus- tai tuotekehityksyksiköitä. Nokian palveluksessa on lähes puolet elektroniikkateollisuuden koko henkilöstöstä Pirkanmaalla.

Tilastokeskus ei tietosuojasyyistä julkaise elektroniikkateollisuuden tuoreita, alueellisia liikevaihtotietoja.

Metsäteollisuus

Puu- ja paperiteollisuus, kustannus- ja kirjapainotoiminta

■ ■ ■ Metsäteollisuuden liikevaihto Pirkanmaalla laski vuoden 2005 aikana noin 7,1 prosenttia edellisestä vuodesta. Tähän vaikuttivat etenkin kesän työkiista ja alan tuotannon uudelleenjärjestelyt. Koko maassa alan liikevaihto laski samaan aikaan noin 5,4 prosenttia. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä metsäteollisuuden liikevaihto kasvoi Pirkanmaalla 3,1 prosenttia verrattuna vuoden 2005 ensimmäiseen neljännekseen. Kasvu jäi hieman muuta maata matalammaksi.

Myös metsäteollisuuden palkkasumma laski vuonna 2005. Summa oli 5,7 prosenttia pienempi kuin vuonna 2004. Koko maan tasolla lasku oli vähäisempi, 2,3 prosenttia. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä palkkasumma kääntyi 0,9 prosentin nousuun edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna.

Investoinnit

Kemiallinen metsäteollisuus ei investoi Suomessa rakentamalla uusia yksiköitä. Ainakin lähitulevaisuudessa toteutettavat investoinnit kohdistuvat pääosin jalostusasteen nostoon ja toiminnan tehostamiseen.

Mekaanisessa metsäteollisuudessa ja graafisessa teollisuudessa ei ole odotettavissa merkittäviä uusinvestointeja.

Vienti

Viennin arvo on puu- ja paperiteollisuudessa pysynyt samalla tasolla vuodesta 2000 asti. Vuonna 2005 se laski kesän työkiistan vuoksi. Pirkanmaalla viennin arvon lasku oli 12 prosenttia ja koko maassa 9,5 prosenttia. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä vienti kääntyi Pirkanmaalla 4,8 prosentin nousuun. Koko maassa kasvu oli 7,9 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Työmarkkinat

Metsäteollisuuden työllisten määrä on pysynyt koko 2000-luvun lähes samalla tasolla. Sen sijaan alan työttömien määrä on laskenut samaan aikaan noin kolmanneksen huolimatta Viialan vaneri- ja puunjalostuksen päätymisestä ja mekaanisen puunjalostuksen järjestelyistä Parkanossa. Avoimien työpaikkojen kausivaihtelun jyrkät muutokset johtuvat kesätyöpaikkojen muuttuneesta kirjauttavasta.

Suhdannenäkymät ja tulevaisuus

Metsäteollisuuden suhdanteiden odotetaan hieman vahvistuvan vuoden 2006 aikana.

Paperiteollisuuden tuotannon ei odoteta kasvavan olennaisesti Pirkanmaalla eikä koko maassa. Alalla on käynnissä rakenneuudistus, tuotanto keskittyy suuriin yksiköihin ja jalostetuimpiin tuotteisiin.

Alan tutkimus ja tuotekehityksessä panostetaan muun muassa painettavaan elektroniikkaan ja RFID-tekniikan liittämiseen pakkausalaan.

Sahateollisuudella on pula raakapuusta. Tilanne johtuu muun muassa metsäverotuksen siirtymäkauden päättymisestä vuoden 2005 lopussa ja siirtymisestä kokonaan puun myyntitulojen verotukseen.

Korkeat kantohinnat syövät sahateollisuuden kilpailukykyä samaan aikaan kuin Keski-Euroopan ja Venäjän sahauskapasiteetti kasvaa nopeasti. Säilyttääkseen asemansa alan pitää nostaa jalostusastettaan raakapuusta pitkälle jalostettuihin rakennus- ja sisustus tuotteisiin.

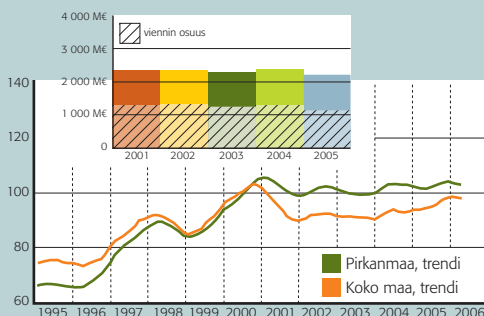
2005 ■ LIIKEVAIHTO 2 210 M€

■ VIENNIN OSUUS LIIKEVAIHDOSTA 51,5 %

■ TYÖLLISIÄ 11 000 (II/2006)

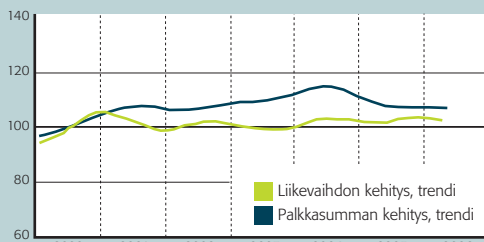
■ TOIMIPAIKKOJA 598 joulukuun 2005, laskennassa mukana olevat yritykset

LIIKEVAIHDON KEHITYS
Metsäteollisuus

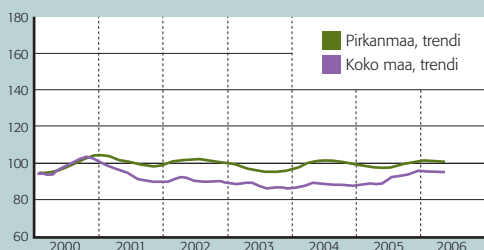
Lähde: Tilastokeskus • Indeksi 100 = 2000

LIIKEVAIHDON JA PALKKASUMMAN KEHITYKSEN VERTAILU
Metsäteollisuus

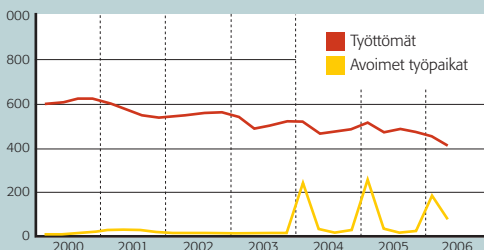
Lähde: Tilastokeskus • Indeksi 100 = 2000

VIENNIN KEHITYS
Puu- ja paperiteollisuus

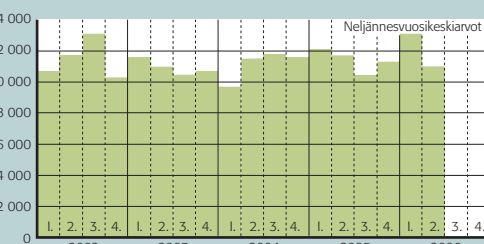
Lähde: Tilastokeskus • Indeksi 100 = 2000

TYÖTTÖMÄT JA AVOIMET TYÖPAIKAT
Metsäteollisuus

Lähde: TE-keskus

TYÖLLISET
Metsäteollisuus

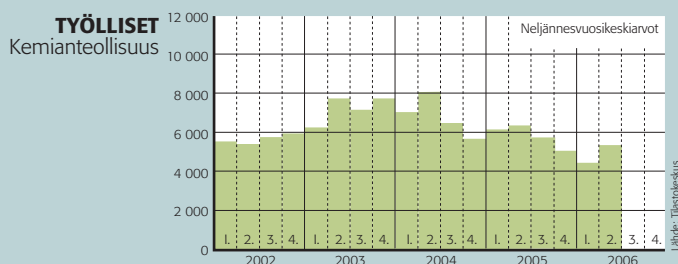
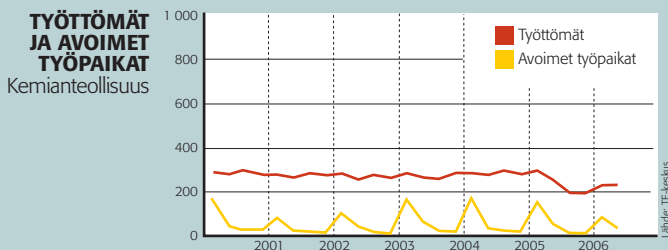
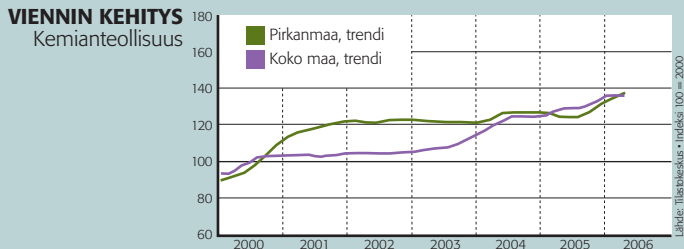
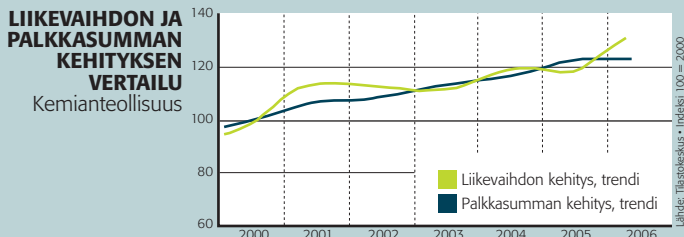
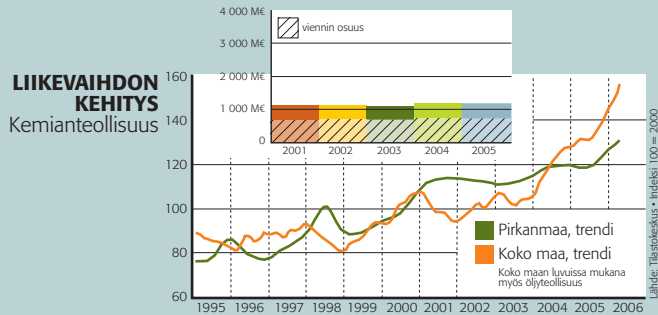

Lähde: Tilastokeskus

Kemianteollisuus

Kemikaalien, kemiallisten tuotteiden sekä kumi- ja muovituotteiden valmistus

- 2005 ■ LIIKEVAIHTO 1 172 M€**
■ VIENNIN OSUUS LIIKEVAIHDOSTA 61,8 %
■ TYÖLLISIÄ 6 400 (II/2006)
■ TOIMIPAIKKOJA 158 joulukuun 2005, laskennassa mukana olevat yritykset

■ ■ ■ Kemianteollisuuden liikevaihdon kasvu hiipui Pirkanmaalla vuoden 2005 ensimmäisellä neljänneksellä 1,2 prosenttiin, mutta kääntyi uudelleen nousuun vuoden viimeisellä neljänneksellä. Kasvu jatkui vuoden 2006 ensimmäisellä neljännekselle 12 prosentin tasolla. Kemianteollisuuden liikevaihdon kasvu koko maassa vuodesta 2004 oli huomattavasti Pirkanmaata ripeämpää johtuen öljynjalostusteollisuuden kehityksestä.

Toimialan sisällä kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistuksen liikevaihto kasvoi vuoden alussa 2,7 prosenttia, mutta hidastui paperiteollisuuden työkiistan vuoksi kesällä ja kääntyi uudelleen nousuun vuoden 2006 alussa.

Myös kumi- ja muovituotteiden valmistuksen liikevaihdon kasvu hidastui lähes nollaan vuonna 2005. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä kasvu kiihtyi kuitenkin 14,1 prosenttiin.

Kemianteollisuuden palkkasumma kasvoi vuoden 2005 kolmen ensimmäisen neljänneksen ajan, mutta laski vuoden viimeisellä neljänneksellä. Tämä selittyy Perlos Oy:n toiminnan lopettamisella Ylöjärvellä ja sen henkilökunnan siirtymisellä muille toimialoille. Vuoden 2006 alussa palkkasumma kasvoi 6,4 prosenttia edellisen vuoden ensimmäiseen neljännekseen verrattuna.

Investoinnit

Toimiala on investoinut 2000-luvun aikana suhteellisen tasaisesti. Tällä hetkellä ei uusia merkittäviä investointeja ole tiedossa.

Vienti

Toimialan vienti on kasvanut vuoden 2000 tasosta noin kolmanneksen. Vuonna 2005 vienti jäi kuitenkin noin prosentin edellisvuotta pienemmäksi, mutta kääntyi jälleen vuoden 2006 alussa rivakkaan 13,7 prosentin kasvuun.

Työmarkkinat

Alan työllisten määrä on laskenut vuoden 2004 huippulukemasta noin kolmanneksella. Samaan aikaan myös alan työttömien määrä on laskenut selvästi.

Suhdanteet ja tulevaisuus

Pirkanmaalle, Nokialle ja Vammalaan on keskittynyt pääosa Suomen kumiteollisuudesta. Alan suurin yksikkö on Nokian Renkaat Oyj:n rengastehdas Nokialla. Vammalassa on useita muun muassa erikoistuotteita muun teollisuuden käyttöön valmistavia yrityksiä. Useat materiaali- ja muovialan yritykset ovat sijaintipaikkakunnillaan tärkeitä työllistäjiä. Näistä huomattava osa toimii Lounais-Pirkanmaalla. Toinen keskittymä on Ylä-Pirkanmaalla.

Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus liittyy perinteisesti metsäteollisuuteen, hyvinvointiin, elektroniikkateollisuuteen, rakentamiseen, energian tuotantoon, elintarvikehuoltoon sekä ympäristötuotteisiin. Uutena, nousevana osa-alueena toimialalla on biotekniikka, jota pidetään yhtenä lupaavimmista huipputeknologian aloista Suomessa. Esimerkiksi BioneXt Tampere-ohjelmaan sisältyy merkittävää kemian toimialaan kuuluvaa liiketoimintaa.

Globaalisti kilpaillun toimialan tulevaisuus Suomessa riippuu pitkälti muun muassa tutkimus- ja tuotekehitystyön onnistumisesta ja sitä kautta kapeiden erikoisalueiden löytämisestä. Merkittävä tekijä on myös öljypohjaisten raaka-aineiden saatavuus ja hinta.

Rakentaminen

Asunto- ja toimialarakentaminen, maa- ja vesirakentaminen

■ ■ ■ Pirkanmaalla, erityisesti Tampereen seudulla rakennetaan asuntoja ja kaupan tiloja. Rakentajia työllistää myös vielä pari vuotta jatkuva Tampereen läntisen kehätien rakentaminen. Sekä asuntorakentamista että kaupan rakentamista siivittää seutukunnan nopea väestönkasvu.

Vilkas rakentaminen näkyy vuoden 2004 alusta jatkuneena kasvuna. Vuonna 2005 liikevaihto oli 10,8 prosenttia korkeampi kuin vuonna 2004 ja noin prosenttisyksikön koko maan liikevaihdon kehitystä korkeampi. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä rakentamisen liikevaihto kasvoi Pirkanmaalla 13,5 prosenttia ja koko maassa 17,1 prosenttia vuoden 2005 ensimmäiseen neljännekseen verrattuna.

Rakentamisen palkkasumma on kasvanut Pirkanmaalla lähes yhtäjaksoisesti koko 2000-luvun. Kasvu jatkui myös vuonna 2005, samoin vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä, jolloin palkkasumman kasvu oli 11,3 prosenttia edellisen vuoden vastaavaa aikaa korkeampi. Koko maassa kasvu on ollut selvästi Pirkanmaata hitaampaa.

Työmarkkinat

Rakennusalan työllisten määrä on noussut vuodesta 2002 alkaen. Työttömien työnhakijoiden määrä on puolittunut kuudessa vuodessa, mutta on edelleen noin 400 henkeä. Noin puolet alan yrityksistä ilmoittaa kärsivänsä työvoimapulasta. Vuokratyövoiman käyttö on lisääntynyt. Työvoimapulasta ja työvoiman pienestä vaihtuvuudesta johtuen erityisesti suurilla työmailla työskentelee myös muun muassa virolaisia ja puolalaisia rakentajia.

Suhdannenäköymät ja tulevaisuus

Rakennusalan aluebarometrin mukaan Tampereen kehitysnäköymät ovat valoisampia kuin maassa keskimäärin. Rakentamisen suhdannetilanne oli alkukesästä 2006 Pirkanmaalla hyvä ja tuotanto kasvoi edelleen kesän aikana. Rakentamisen tilauskirjat olivat normaalia täydempiä. Tuotannon arvioidaan kasvavan myös loppuvuoden aikana, myös henkilökuntaa aiotaan lisätä.

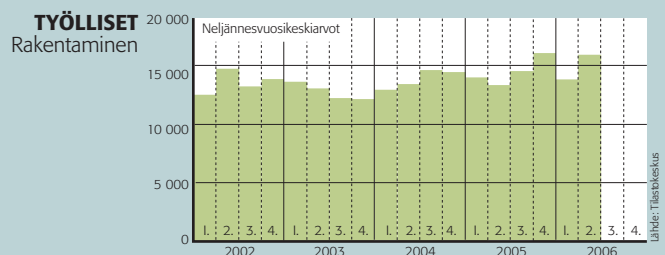
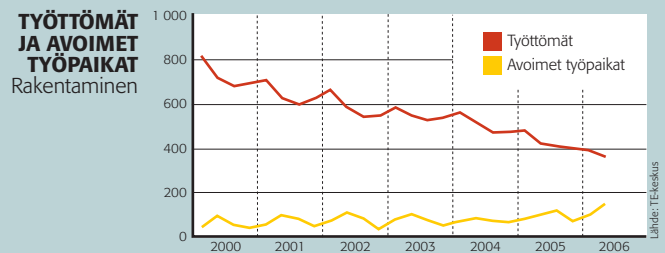
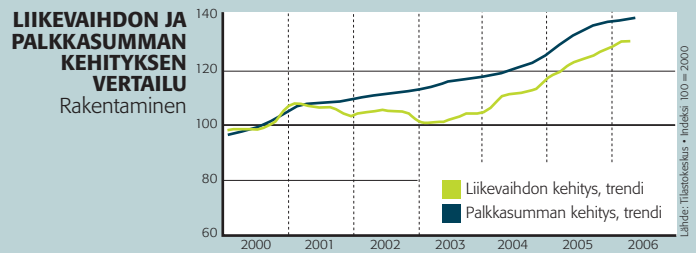
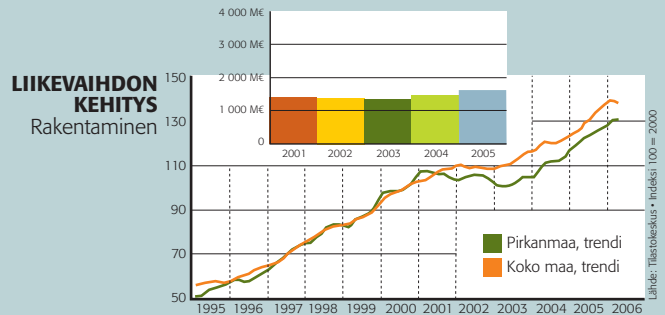
Suunnittelijoiden työtilanne oli syksyllä 2005 ja talvella 2006 hyvä tai erittäin hyvä. Loppukesästä 2006 töiden määrä oli kuitenkin pienessä laskussa. Useat suunnittelutoimistot ovat alkaneet tarjota palvelujaan myös Suomen rajojen ulkopuolisiin hankkeisiin.

Suunnittelijoiden arvion mukaan asuntotuotanto pysyy ennallaan ja toimitilarakentaminen hieman supistuu. Korjausrakentamisen arvioidaan kasvavan selvästi.

Myös rakennuslupakehitys viittaa siihen, että talonrakentaminen jatkuu vähintään ennallaan. Asuntotuotannon luvut ovat kasvussa. Erityisesti erillisten pientalojen ja asuinkerrostalojen lupamäärät lisääntyivät. Myös liike- ja toimistorakentaminen lisääntyy. Useita suuria liikerakennushankkeita on alkamassa vuosina 2006 ja 2007. Sen sijaan teollisuus- ja varastorakentaminen on supistumassa.

Muuttovoiton johdosta asuntorakentaminen jatkunee Pirkanmaalla vilkkaana myös lähivuodet. Muuttoliikkeestä ja syntyvyydestä johtuva väestönkasvu, ikärakenteen muutos ja ruokakuntien koon pieneneminen merkitsevät VTT:n arvion mukaan noin 55 000 uuden asunnon tarvetta Tampereen kaupunkiseudulla vuoteen 2025 mennessä.

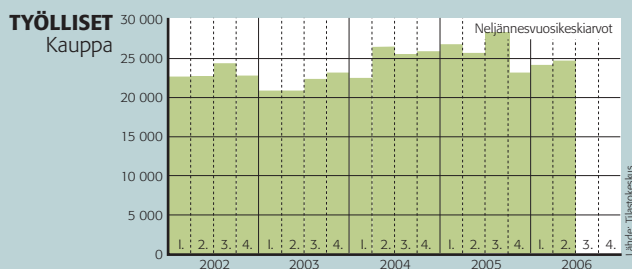
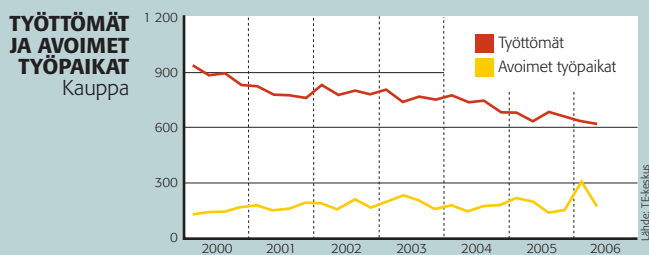
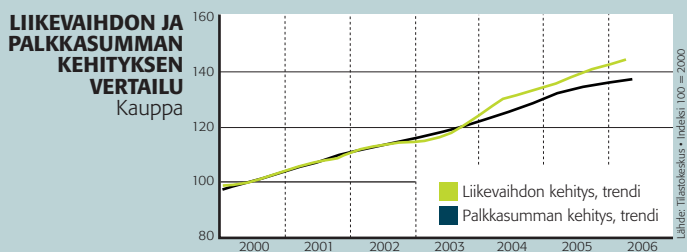
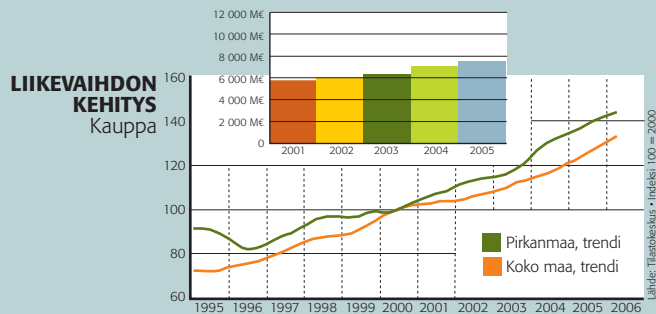
2005 ■ LIIKEVAIHTO 1 643 M€
■ TYÖLLISIÄ 15 900 (II/2006)
■ TOIMIPAIKKOJA 2 534 joulukuun 2005, laskennassa mukana olevat yritykset

Kauppa

Tukku- ja vähittäiskauppa

- 2005 ■ LIIKEVAIHTO 7 507 M€**
■ TYÖLLISIÄ 24 800 (1/2006)
■ TOIMIPAIKKOJA 4 927 joulukuun 2005,
 laskennassa mukana olevat yritykset

■ ■ ■ Kaupan liikevaihto on kasvanut Pirkanmaalla yhtäjaksoisesti vuodesta 1997 lähtien. Kasvu on ollut vuodesta 2000 alkaen kokonaisuudessaan Pirkanmaalla hieman muuta Suomea nopeampaa. Vuonna 2005 kaupan liikevaihto oli Pirkanmaalla noin 6 prosenttia korkeampi kuin vuonna 2004. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto oli 8,7 prosenttia vuoden 2005 ensimmäistä neljänneistä korkeampi.

Kaupan palkkasumma on Pirkanmaalla kasvanut yhtäjaksoisesti vuodesta 1996. Vuonna 2005 palkkasumma kohosi 6,2 prosenttia. Kasvu jatkui myös vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä, jolloin se oli 3,9 prosenttia suurempi kuin edellisen vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Toimialan palkkasumman kasvu oli vuonna 2005 hieman muuta maata nopeampaa, mutta vuoden 2006 alussa hitaampaa.

Kaupan myönteistä kehitystä selittää sekä kuluttajien ostovoiman kasvu että maakunnan väkiluvun kasvu. Näiden lisäksi teknisen tukkukaupan luvuissa näkynee Pirkanmaan teollisuuden, erityisesti koneenrakennusteollisuuden suhdannetilanne.

Investoinnit

Kauppa rakentaa Pirkanmaalla paljon. Vuosien 2006 ja 2007 aikana on käynnistymässä useita suuria kauppakeskuksia. Lempäälän Ideapark-kauppakeskuksen valmistuminen vuoden 2006 loppulla saattaa siirtää erikoiskaupan rakennussuunnitelmien käynnistymistä, mutta päivittäistavarakaupan rakentaminen jatkuu vilkkaana. Ideaparkin odotetaan houkuttelevan asiakkaita myös Pirkanmaan ulkopuolelta.

Työmarkkinat

Kauppa on työllistäjänä erittäin merkittävä, kaupan kasvun myötä alan työllisten määrä on jo pitkään aikaa ollut kasvussa. Alan työttömien määrä on laskenut noin kolmanneksen vuodesta 2000.

Päivittäistavarakaupan työvoimasta huomattava osa on osa-aikaisia, esimerkiksi opiskelijoita. Alalla ei ole ollut ongelmia työvoiman saannissa. Sen sijaan erikoistavarakauppa kärsii ammattitaitoisen, koulutetun työvoiman puutteesta ja on joutunut itse kouluttamaan henkilökuntansa, koska tarjolla oleva koulutus ei vastaa tarpeita.

Suhdannenäkymät ja tulevaisuus

Kauppa uskoo kasvun jatkuvan Pirkanmaalla. Usko perustuu kuluttajien ostovoiman kasvuun, kulutustottumusten muutokseen ja maakunnan ripeään väestönkasvuun. Arvioiden mukaan päivittäistavarakaupan liikevaihto kasvaa Pirkanmaalla vuoteen 2020 mennessä 225 miljoonalla eurolla ja erikoistavarakauppa yli 360 miljoonalla eurolla.

Näkemykset verkkokaupan kehittämisestä vaihtelevat varsin paljon. Tukkukaupasta verkossa tehdään huomattava osuus, vähittäiskaupassa verkkokaupan osuus kaupan koko volyyminä on tällä hetkellä pieni. Tarjonnan ja tekniikan kehittyessä siirtymät voivat kuitenkin olla nopeita. Esimerkiksi käytettyjen traktoreiden ja työkalujen kauppa tehdään Suomessa jo lähes kokonaan verkossa. Äänitteiden ja elokuvien kauppa on nopeasti siirtymässä verkkoon, samoin asuntokauppa, lentoliput ja seuramatkat.

Palvelut liike-elämälle

Mm. sijoitus- ja kehitysyhtiöt, tietojenkäsittely, tilitoimisto-, lakiasian- ja mainos- ja viestintäpalvelut, tekniset palvelut, henkilöstövuokraus, kiinteistöpalvelut, liikkeenjohdon konsultointi

■ ■ ■ Toimialan vuotuinen kasvuvauhti oli vuonna 2005 sekä Pirkanmaalla että koko Suomessa hieman yli 10 prosenttia. Kasvu näyttää jatkuvan. Vuoden 2006 ensimmäisen neljänneksen liikevaihdon kasvu ylsi sekä Pirkanmaalla että koko maassa noin 12 prosenttiin verrattuna vuoden 2005 ensimmäiseen neljännekseen. Liike-elämän palvelut -toimiala kasvaa nopeasti muun muassa eri alojen yritysten ulkoistaessa ydinliiketoimintaansa kuulumattomia toimintoja ulkopuolisille palvelutuottajille.

Toimialan kasvu heijastuu myös palkkasumman kehitykseen. Vuonna 2005 alan palkkasumma kasvoi Pirkanmaalla 12,8 prosenttia ja vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä 10,6 prosenttia.

Työmarkkinat

Toimialan kasvu näkyy selvästi myös alan työllisyysilanteessa. Vuonna 2005 alkanut työllisten määrän kasvu kiihtyi vuoden 2006 alkupuoliskolla. Heterogeenisen toimialan työttömien määrä on puolittunut 2000-luvulla ja on jo kaksi vuotta ollut pienempi kuin avointen työpaikkojen määrä.

Suhdannenäkymät ja tulevaisuus

EK:n suhdannebarometrin mukaan Pirkanmaan palveluyritysten suhdannetilanne oli heinäkuussa normaalia parempi. Lähtötulevaisuuden odotukset ovat luottavaiset. Sekä liikevaihdon että henkilöstömäärän arvioidaan kasvavan syksyn 2006 aikana. Puute ammatityövoimasta vaivaa yli kolmannesta yrityksiä.

Toimialan kehitys jatkunee voimakkaana. Samalla kilpailu kiristyy ja kansainvälistyy. Monilla toimialan osa-alueilla toimii paikallisten yritysten lisäksi myös vahvoja valtakunnallisia ja kansainvälisiä yrityksiä.

Vuokratyövoiman käyttö

Eräs palvelut liike-elämälle -toimialan kasvutekijä on vuokratyövoiman käytön lisääntyminen. Vuokratyövoimaa käytti EK:n jäsenkyselyn mukaan syksyllä 2005 yli 20 prosenttia teollisuus- ja rakennusalan yrityksistä. Toimialoittain tarkasteltuna suurin vuokratyövoiman käyttäjä oli teknologiateollisuus, jossa 32 prosenttia yrityksistä käytti vuokratyöntekijöitä. Vuokratyövoiman suhteellinen osuus koko henkilöstömäärästä oli suurin hotelli- ja ravintola-alalla (8,4 prosenttia) ja toiseksi suurin talonrakennuslalla (6,5 prosenttia).

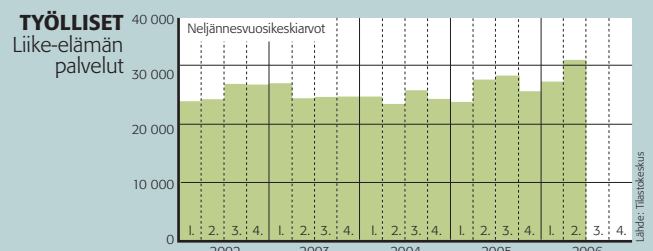
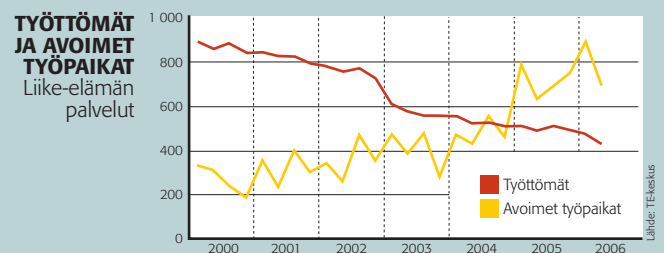
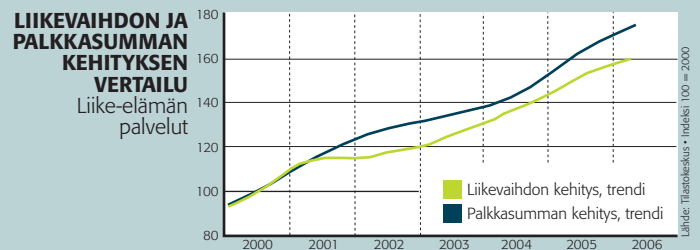
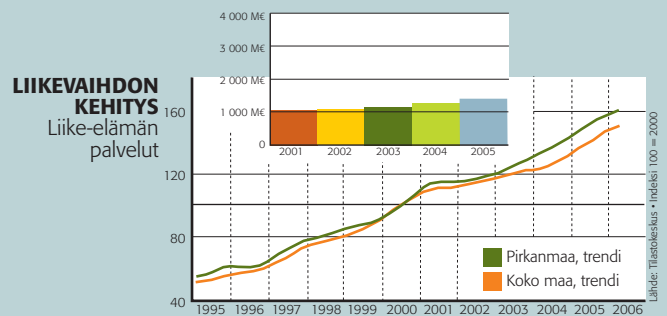
Pirkanmaalla vuokratyövoiman osuus yritysten henkilöstöstä oli 2,9 prosenttia maan keskiarvon ollessa 2,1 prosenttia. Tässä tilastossa Pirkanmaa on toisella sijalla, vain Lapissa vuokratyövoiman osuus yritysten henkilöstöstä on suurempi.

Tampereen kauppakamari selvitti elokuussa 2006 vuokratyövoiman käyttöä. Kysely osoitettiin vuokratyövoimaa välittäville organisaatioille. Kyselyn mukaan toiminnan volyyymi on kasvanut vuonna 2006 kaikissa alan yrityksissä. Eniten vuokratyövoimaa kysytään teollisuudessa, seuraavalla sijalla on rakentaminen.

Vuokratyösopimusten pituus vaihtelee tapauskohtaisesti. Sopimukset tehdään kuitenkin vähintään kuukaudeksi, useimmiten ne ovat yli neljän kuukauden mittaisia.

Tamperelaisten välittäjäyritysten vuokratyövoimasta pääosa on suomalaisia, ulkomaalaisten osuus jää alle viiden prosentin. Ulkomaisenkin vuokratyövoiman välitys Pirkanmaalla on pääsääntöisesti suomalaisten yritysten käsissä. Yritykset käyttävät työvoiman vuokrausta myös rekrytointiin välineenä. Vuoden 2006 aikana joka viides vuokratyöntekijä on palkattu vuokraavaan yritykseen.

2005 ■ LIIKEVAIHTO 1 409 M€
■ TYÖLLISIÄ 30 900 (II/2006)
■ TOIMIPAIKKOJA 1 541 joulukuun 2005,
laskennassa mukana olevat yritykset

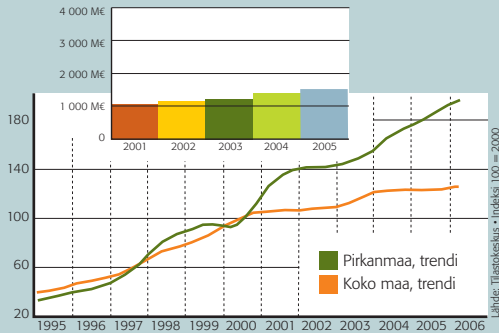

Informaatiosektori

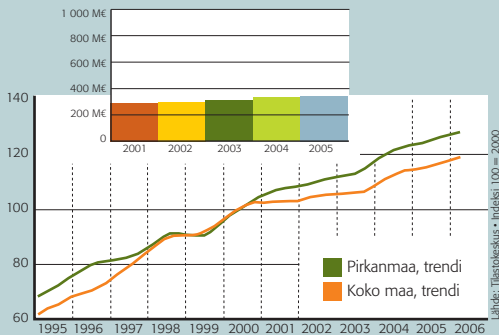
Palvelutuotanto: tietojenkäsittelypalvelut, teleliikenne sekä viihde-elektronikan, tietokonelaitteistojen ja tietoliikennevälineiden tukkukauppa

Sisältötuotanto: kustantaminen, liikkeenjohdon konsultointi, mainos- ja viestintäpalvelut, radio-, tv- ja elokuvatuotanto sekä uutistoimistot

LIIVEVAIHDON KEHITYS ICT palvelutuotanto

LIIVEVAIHDON KEHITYS ICT sisältötuotanto

2005 ■ LIIVEVAIHTO, ICT PALVELUTUOTANTO 1 523 M€

■ **LIIVEVAIHTO, ICT SISÄLTÖTUOTANTO 339 M€**

■ **TOIMIPAIKKOJA, ICT PALVELUTUOTANTO 607 joulukuun 2005**

■ **TOIMIPAIKKOJA, ICT SISÄLTÖTUOTANTO 696 joulukuun 2005**

ICT palvelutuotannon liikevaihto on kasvanut Pirkanmaalla jo pitkään huomattavasti muuta Suomea nopeammin. Vuonna 2005 liikevaihto kasvoi Pirkanmaalla vajaat 10 prosenttia koko maan kasvun jäätyä lähes nolliin. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä kasvu Pirkanmaalla oli 14,5 prosenttia kun koko Suomen alueella toimiala kasvoi 2,8 prosenttia.

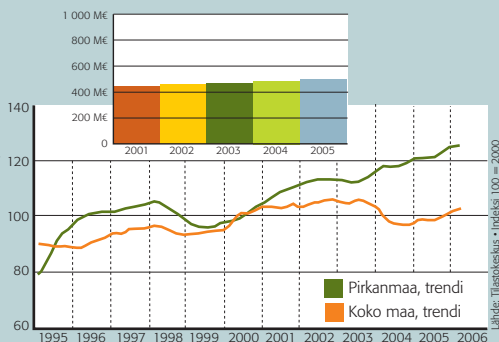
ICT sisältötuotannossa Pirkanmaan kasvu on sen sijaan lähellä muun Suomen kasvua. Vuonna 2005 liikevaihto kohosi Pirkanmaalla noin 3,4 prosenttia ja vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä 5,2 prosenttia.

Kauppakamareiden ICT -barometrin mukaan ala odottaa kasvun jatkuvan vuoden 2006 toisella puoliskolla.

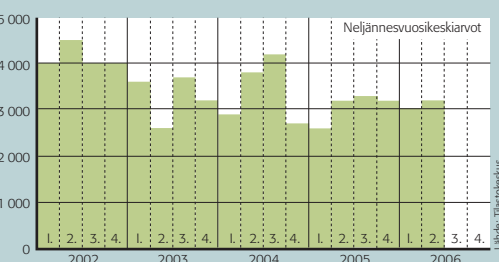
Palkkasumma kasvoi vuonna 2005 ICT sisältötuotannossa 10 prosenttia ja ICT palvelutuotannossa 4,9 prosenttia. Tammi-maaliskuussa 2006 positiivinen kehitys jatkui, palkkasumma kasvoi ICT sisältötuotannossa 4,4 prosenttia ja ICT palvelutuotannossa 5,2 prosenttia.

Elintarviketeollisuus

LIIVEVAIHDON KEHITYS Elintarviketeollisuus

TYÖLLISET Elintarviketeollisuus

2005 ■ LIIVEVAIHTO 499 M€

■ **TYÖLLISIÄ 3 200 (II/2006)**

■ **TOIMIPAIKKOJA 148 joulukuun 2005, laskennassa mukana olevat yritykset**

Elintarviketeollisuuden liikevaihdon kasvu Pirkanmaalla on vuodesta 2004 alkaen vakiintunut 3-5 prosentin tasolle. Kehitys jatkui myös vuonna 2005 sekä vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä. Pirkanmaalla toimialan kehitys on ollut muuta maata suotuisampi.

Elintarviketeollisuuden palkkasumma on kasvanut Pirkanmaalla vuodesta 2001 lähtien lukuun ottamatta vuoden 2005 ensimmäistä neljänneksiä. Koko vuonna 2005 kasvua kertyi prosentin verran vuodesta 2004. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä palkkasumma kasvoi Pirkanmaalla 2,8 prosenttia. Koko maan tasolla elintarviketeollisuuden kasvu jäi samalla ajanjaksoilla 1,6 prosenttiin.

Alan työllisyys Pirkanmaalla on vuoden 2004 lopusta lähtien ollut melko tasainen, kausivaihtelut ovat aikaisempaa vähäisempiä. Työttömien määrä on 2000-luvulla pudonnut runsaalla puolella.

Toimialan kehitykseen vaikuttaa muun muassa kulutustottumusten muutos, esimerkiksi valmisruokien kasvanut suosio. Toisaalta Pirkanmaalla on varsin paljon pieniä ja keskisuuria lihanjalostajia ja leipomoita, joiden mahdollisuudet saada omia tuotteitaan kauppaketjujen valikoimiin ilman verkottumista näyttäisivät heikkenevän.

Liikenne

Maa-, vesi- ja ilmailiikenne, liikennettä palveleva toiminta, posti- ja teleliikenne

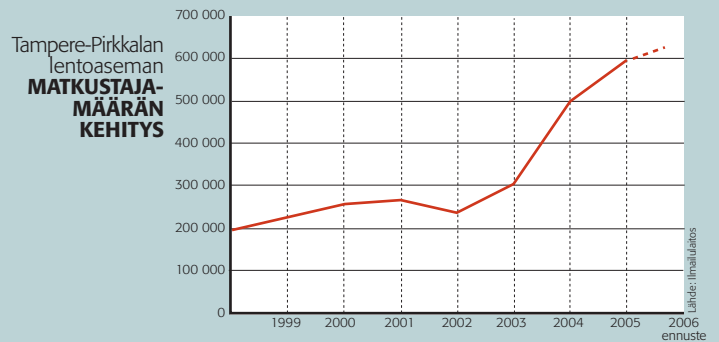
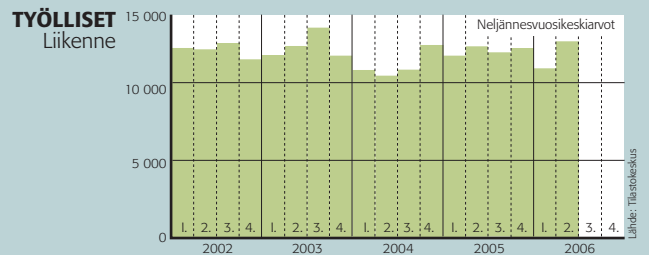
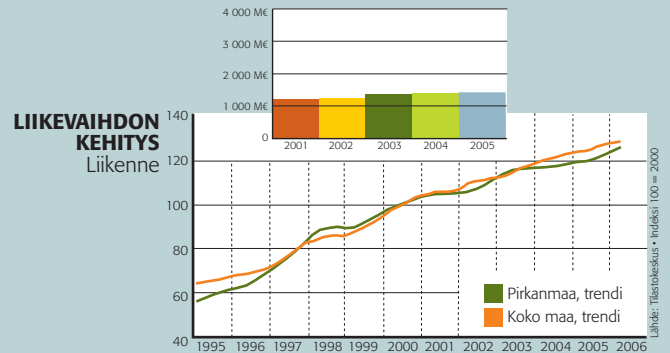
- 2005 ■ LIIKEVAIHTO 1 411 M€**
■ TYÖLLISIÄ 12 500 (II/2006)
■ TOIMIPAIKKOJA 1 888 joulukuun 2005, laskennassa mukana olevat yritykset

■ ■ ■ Kuljetuksen, varastoinnin ja teleliikenteen toimialoilla kasvu on ollut viime vuosina selvästi hitaampaa kuin 1990-luvun lopussa. Pirkanmaalla vuoden 2005 liikevaihto kohosi 2,5 prosenttia vuodesta 2004 koko maan kasvun ollessa vajaan prosenttiyksikön nopeampaa. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihdon kasvu kipusi Pirkanmaalla 7 prosenttiin koko maan kasvun jäädessä 4,7 prosenttiin.

Toimialan palkkasumman kehitys on Pirkanmaalla ollut muuttaman prosentin kasvussa viime vuosien aikana. Vuonna 2005 se kasvoi 3,9 prosenttia vuodesta 2004. Kasvu alkoi hitaana vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä ja oli 0,5 prosenttia korkeampi kuin vuoden 2005 ensimmäisellä neljänneksellä. Koko maassa maa-, vesi-, ilma- ja teleliikenteen palkkasumma on kasvanut vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä 2,4 prosenttia.

Toimialaryhmän työllisten määrä on pysynyt varsin tasaisena, työttömien määrä on lähes puolittunut 2000-luvun aikana.

Pirkanmaa on sekä maantie- että rautatieliikenteessä valtakunnallisesti tärkeä solmukohta hyvien yhteyksiensä ja sijaintinsa ansiosta. Lentoliikenteessä Tampere-Pirkkalan kenttä on noussut maan toiseksi ulkomaanliikenteen keskuksiksi. Finnair ja Blue1/SAS tarjoavat hyvät yhteydet Helsingin, Tukholman ja Kööpenhaminan kautta kaikkialle maailmaan. Halpalentoyhtiö Ryanair tarjoaa seuraavat yhteydet: Lontoo/Stansted, Frankfurt/Hahn, Riika ja vielä vuoden 2006 puolella Liverpool ja Dublin.

Tevanake

Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus

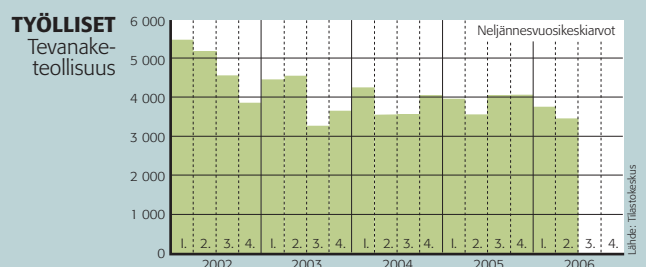
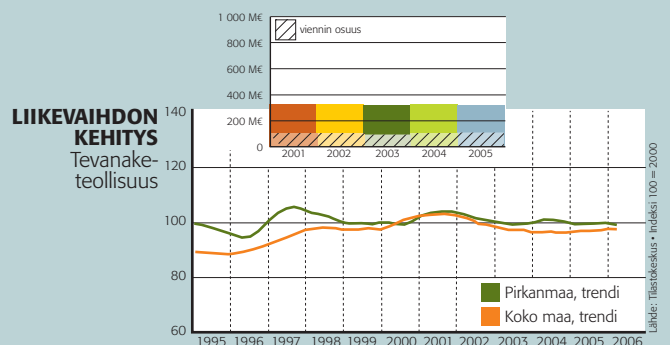
- 2005 ■ LIIKEVAIHTO 317 M€**
■ VIENNIN OSUUS LIIKEVAIHDOSTA 33,7 %
■ TYÖLLISIÄ 3 500 (II/2006)
■ TOIMIPAIKKOJA 453 joulukuun 2005, laskennassa mukana olevat yritykset

■ ■ ■ Tevanake-teollisuudessa liikevaihdon pieni kasvu vuonna 2004 kääntyi noin 1,5 prosentin laskuun vuonna 2005. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto kuitenkin nousi noin 6,3 prosenttia edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammaksi. Toimialan kehitys on ollut hyvin samansuuntainen koko Suomessa.

Vuonna 2005 tevanake-teollisuuden palkkasumma kasvoi 0,9 prosenttia korkeammaksi kuin vuonna 2004. Koko maassa kehitys jäi hivenen miinukselle. Pirkanmaalla hidas 0,4 prosentin kasvu jatkui myös vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä.

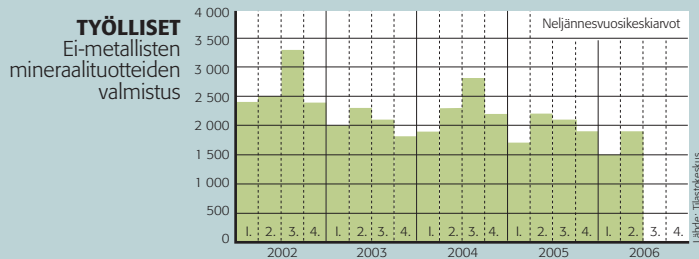
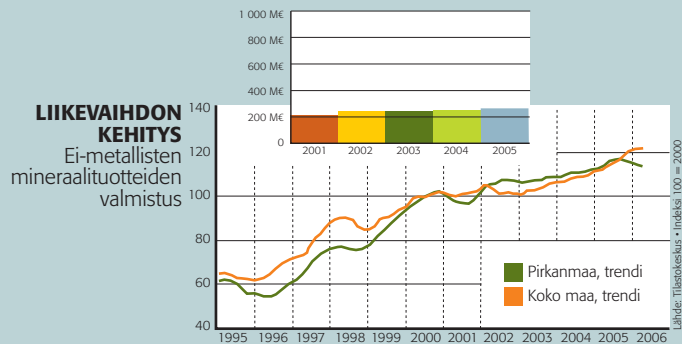
Vahvojen toimijoiden muun muassa teknisten tekstiilien ansiosta vienti kasvoi Pirkanmaalla vuonna 2005. Kasvu oli nopeinta vuoden 2005 lopulla ja vuoden 2006 alussa, jolloin se nousi 10 prosentin tuntumaan. Koko vuoden 2005 vientiliiketoiminnan arvo oli Pirkanmaalla 6,4 prosenttia vuoden 2004 vastaavaa lukua korkeampi. Koko maassa kasvu oli noin 1,5 prosenttia ja vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä 7,3 prosenttia.

Toimialojen työllisten määrä on pysynyt vakaana kesästä 2003. Työttömien työnhakijoiden määrä on samaan aikaan laskenut kolmanneksella.

Ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus

Lasinjalostus, rakennusaine- ja elementtiteollisuus

2005 ■ LIKEVAIHTO 263 M€
■ TYÖLLISIÄ 1 900 (II/2006)
■ TOIMIPAIKKOJA 122 joulukuun 2005,
 laskennassa mukana olevat yritykset

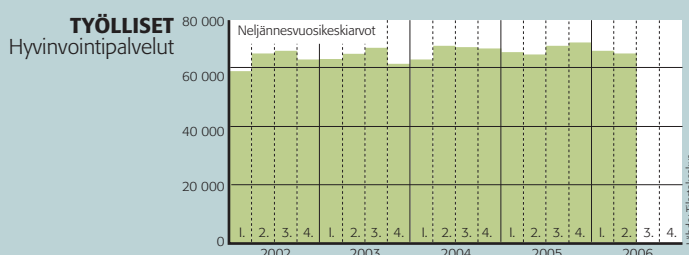
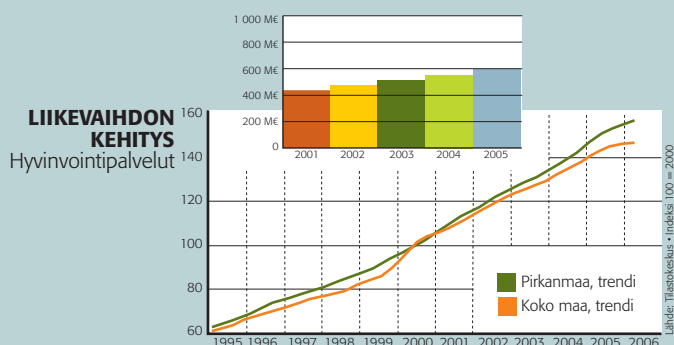
■ ■ ■ Ei-metallisten mineraalituotteiden valmistuksen liikevaihto kehittyi Pirkanmaalla pitkään samansuuntaisesti koko maan liikevaihdon kanssa. Vuonna 2005 ja vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä toimialan liikevaihto on kuitenkin kasvanut muualla Suomessa hieman Pirkanmaata nopeammin. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä vaihto kohosi koko maassa 13,5 prosenttia edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammaksi, kun Pirkanmaalla luku oli 8,9 prosenttia.

Toimialan palkkasumma on ollut hienoisessa nousussa vuoden 2004 toisesta neljänneksestä lähtien. Vuonna 2005 kasvua kertyi 1,6 prosenttia. Palkkasumman kehitys piristyi 6 prosentin kasvuksi vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä. Koko maassa kasvu oli 8,1 prosenttia.

Alan työllisten määrä on Tilastokeskuksen työvoimakyselyn mukaan Pirkanmaalla lievässä laskussa. Tilastoa alan työttömyydestä ja avoimista työpaikoista ei ole käytettävissä.

Hyvinvointipalvelut

Yksityiset ja julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut, perus- ja ammatillinen koulutus, muita julkisia ja yksityisiä palveluita

2005 ■ LIKEVAIHTO 597 M€
 vain yksityiset palvelut
■ TYÖLLISIÄ 64 700 (II/2006)
 sekä yksityiset että julkiset palvelut
■ TOIMIPAIKKOJA 1 343 joulukuun 2005,
 laskennassa mukana olevat yritykset

■ ■ ■ Hyvinvointipalvelujen liikevaihto on kasvanut vuodesta 1995 alkaen vähintään 7 prosentin vuosivauhdilla. Vuosi 2005 ei ollut poikkeus, sillä Pirkanmaalla toimialan liikevaihto nousi vuodesta 2004 noin 8 prosenttia. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto kasvoi noin 5 prosentilla vuoden 2004 vastaavasta ajankohdasta. Toimialan liikevaihdon kehitys on ollut Pirkanmaalla hieman muuta maata nopeampaa.

Arvonlisäverotietoihin perustuva liikevaihto- ja toimipaikkatilasto ei sisällä julkisia palveluja eikä esimerkiksi arvonlisäverottomia yksityisiä lääkäripalveluja. Tilastoidusta liikevaihdosta noin 70 prosenttia koostuu apteekeista ja taksiliikenteestä.

Hyvinvointipalveluiden palkat kasvoivat vuonna 2005 5,5 prosenttia ja vuoden 2006 alkukuukausina 4,8 prosenttia. Palkkasummatilastossa ovat mukana myös julkiset palvelut.

Majoitus- ja ravitsemisala

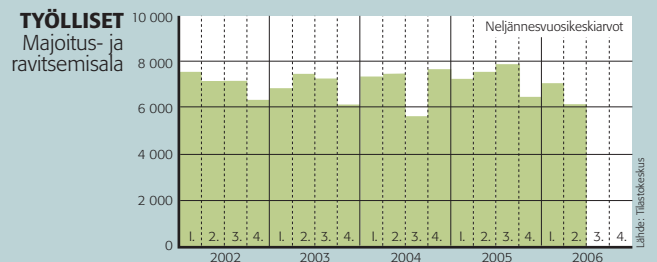
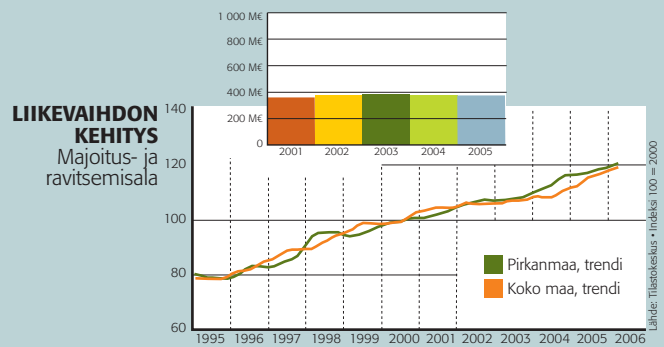
2005 ■ LIIKEVAIHTO 417 M€
■ TYÖLLISIÄ 6 100 (II/2006)
■ TOIMIPAIKKOJA 1 168 joulukuun 2005,
laskennassa mukana olevat yritykset

■ ■ ■ Majoitus- ja ravitsemistoiminnan liikevaihto kasvoi vuonna 2005 Pirkanmaalla 3,7 prosenttia vuodesta 2004. Vuoden 2006 ensimmäisen neljänneksen kasvuvauhti oli noin 3,8 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Toimialan kasvu on Pirkanmaalla ollut vuonna 2005 ja vuoden 2006 alussa hieman muuta maata hitaampaa.

Alan palkkasumma on Pirkanmaalla kasvanut tasaisesti koko tarkastelujakson. Vuonna 2005 kasvu oli 7,5 prosenttia vuoteen 2004 verrattuna. Koko maassa toimialan kehitys oli vuonna 2005 Pirkanmaata muutaman prosentin hitaampi. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä palkkasumma kasvoi Pirkanmaalla 5,6 prosenttia. Vuokratyövoiman käytön johdosta osa alan palkkasummasta kirjautuu palvelut liike-elämälle -toimialalle.

Alan työllisten määrä vaihtelee tilastossa 6 000:n ja 8 000:n välillä. Voimakasta vaihtelua selittänevät haastatteluihin perustuva tilastointitapa ja osa-aikaisten työntekijöiden suuri osuus. Myös tällä toimialalla on alan työttömien työnhakijoiden määrä laskeutunut Pirkanmaalla selvästi.

Hotelliöypymisten määrä on Pirkanmaalla edelleen kasvussa. Vuonna 2005 kasvu oli 4,8 prosenttia ja vuoden 2006 tammi-toukokuussa noin 9,4 prosenttia.

Terveys- ja bioteknologia

■ ■ ■ Terveysteknologiasta on kasvamassa Tampereen seudulle merkittävä osaamisklusteri. Yliopistojen, tutkimusyksikköjen ja yritysten muodostaman keskittymän vahvuudet ovat biomateriaali- ja kudosteknologia, terveydenhuollon informatiikka, hyvinvointipalvelut ja -tekniikka sekä bioteknologia.

Osana valtakunnallista osaamiskeskusohjelmaa käynnistettiin vuonna 2003 terveysteknologiaa edistävä BioneXt Tampere -ohjelma. Erityisesti bioteknologian huippututkimukseen, tuotekehitykseen, kliiniseen soveltamiseen ja kansainväliseen kaupallistamiseen keskittyvän kehittämis- ja investointiohjelman tavoitteena on saada alueelle 100 miljoonan euron investoinnit vuoteen 2010 mennessä.

Osaamispuheen laajuus, tehokas tutkimusyhteistyö ja alueen vahva sitoutuminen valittujen alojen kehittämiseen ovat luoneet hyvät edellytykset tuottaa kansainvälisesti kilpailukykyisiä, innovatiivisia tuotteita. Biohajoavat implantit ovat jo laajassa kaupallisessa käytössä. Tieteellisesti korkeatasoisia ansioita ja liiketoimintaa löytyy myös immunologian ja rokotteiden, biomateriaalien ja kudosteknologian, informaatioteknologian, bioinformatiikan ja kuvantamisen alueilta sekä kantasolututkimuksesta ja sen soveltamisesta.

Monet tulevaisuuden menestystuotteet voivat olla ICT:n, diagnostiikan, biotekniikan sekä mobiiliteknologian tuotteiden ja palvelujen yhdistelmiä.

Loppukesällä 2006 valittiin uuden valtakunnallisen osaamiskeskusohjelman toisen hakuaiheen hankkeet. Tampere sai valmisteltavakseen Älykkäät koneet -klusterin ja Hyvinvointi-klusterin. Lisäksi Tampere on yksi HealthBio -ehdotuksen pääkumppaneista. HealthBio on lääketieteellisen biotekniikan hanke, jossa ovat mukana myös Turku, pääkaupunkiseutu, Kuopio ja Oulu.

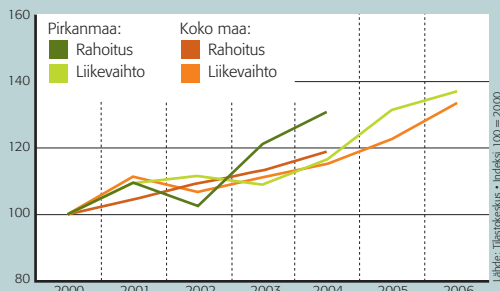
Hyvinvointi-klusteri keskittyy laajasti terveydenhuollon, hyvinvoinnin ja liikunnan teknologioiden, palveluiden, konseptien ja liiketoiminnan kehittämiseen.

Terveysteknologia-alan yhteenlaskettu palkkasumma Pirkanmaalla oli vuonna 2005 noin 65 miljoonaa euroa. Summa on kymmenessä vuodessa 2,5-kertaistunut. Suurin osa alan yrityksistä on pieniä, alle viisi henkilöä työllistäviä yrityksiä (vuonna 2005 noin 65 prosenttia).

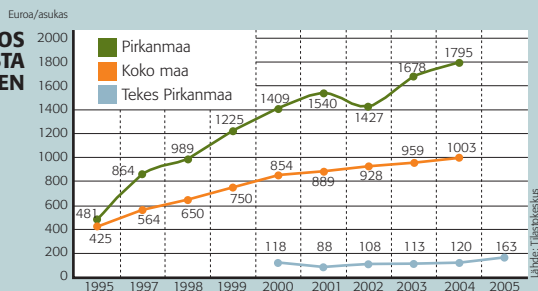
Yritysten toimintaedellytysten takaamiseksi ja alan liiketoimintamahdollisuuksien kasvattamiseksi tarvitaan aitoa sitoutumista yritysten pitkäaikaiseen rahoitukseen ja kotimaisen investointipohjan tukemista.

Tutkimus- ja tuotekehitystoiminta

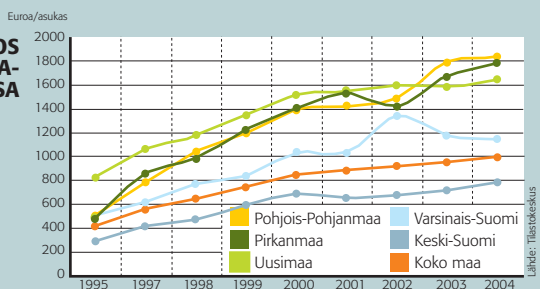
T&K-TOIMINTA JA LIIKEVAIHDON KEHITYS Kaikki toimialat

T&K-PANOS ASUKASTA KOHDEN

T&K-PANOS ERI MAAKUNNISSA

■ ■ ■ Suomalaiselle ja pirkanmaalaiselle koneenrakennusteollisuudelle on ollut tyypillistä sellaisten alueiden etsiminen, joille kansainväliset suuryritykset eivät ole panostaneet. Menestyminen kilpailussa on pitkälti perustunut tuotekehitysoosaamiseen. Korkeatasoisen tutkimus- ja kehitystoiminnan merkitys korostuu entisestään tulevaisuudessa, kun niin sanotut osaamisintensiiviset alat vahvistuvat myös Kiinan ja Intian tapaisissa halvan työvoiman maissa.

Tutkimus- ja tuotekehityspanokset ovat Pirkanmaalla kasvaneet tasaisesti vuodesta 1995 alkaen lukuun ottamatta 2002 tapahtunutta selvää notkahdusta. Maakunnassa käytettiin tutkimus- ja kehitystoimintaan vuonna 2004 kaikkiaan noin 828 miljoonaa euroa, 1 795 euroa asukasta kohti. Summa on lähes kaksinkertainen verrattuna koko maan keskiarvoon, joka on 1 003 euroa. Maakunnista vain Pohjois-Pohjanmaa ylittää Pirkanmaan tason.

Tutkimus- ja kehitysmenoista suurin osa tulee yrityksiltä, joiden osuus tutkimus- ja tuotekehitysmenoista Pirkanmaalla vuonna 2004 oli 79 prosenttia. Julkisen sektorin osuus oli viisi prosenttia ja korkeakoulujen 16 prosenttia. Koko maassa yritysten meno-osuus oli 70 prosenttia, julkisen sektorin 10 prosenttia ja korkeakoulujen 20 prosenttia.

Merkittävä osa julkisesta tutkimus- ja tuotekehitysrahoituksesta tulee Teknologian kehittämiskeskus Tekesiltä. Vuonna 2005 Tekes tuki tutkimus- ja kehitystyötä Pirkanmaalla noin 76,5 miljoonalla eurolla. Tästä summasta julkisen sektorin osuus oli noin 48 prosenttia ja yksityisen sektorin 52 prosenttia. Rahoituspäätöksiä julkiselle sektorille tehtiin 99 ja yksityiselle 163.

Tekesin julkiselle sektorille suunnatusta tuesta suurimman osan sai Tampereen teknillinen yliopisto (20,2 miljoonaa euroa). Lisäksi tukea saivat VTT (3,5 miljoonaa euroa) ja Tampereen yliopisto (3,2 miljoonaa euroa). Pirkanmaan rahoitusosuuteen kuuluvat 9,9 miljoonan euron jäsenmaksut Euroopan avaruusjärjestö ESA:lle, joista valtaosa palautuu maakuntaan pääosin Patrialle tulevina tilauksina.

Vuodesta 2000 vuoteen 2004 Tekesin osuus Pirkanmaan koko T&K -panoksesta on vaihdellut 5,7 prosentista 8,4 prosenttiin, mikä vastaa hyvin maan keskiarvoa.

Teollisuuden osuus T&K-työn menoista koostuu pääosin henkilöstön palkoista. Tutkimus, tuotekehitys ja tuotesuunnittelun tehtävät ovat EK:n mukaan tällä hetkellä teollisuuden toimihenkilöiden suurin tehtäväryhmä. Nykyisin noin neljännes teollisuuden toimihenkilöistä työskentelee kyseisissä tehtävissä, kun vastaava osuus 20 vuotta sitten oli 11 prosenttia. Samaan aikaan toimihenkilöiden osuus teollisuuden koko henkilöstöstä on kasvanut 27 prosentista 40 prosenttiin.

Palveluliiketoiminnassa merkittävä liikevaihtopotentiaali

Uusien liiketoimintakonseptien kehittäminen on merkittävä osa yritysten T&K-toimintaa. Palvelujen kehittäminen teknologisten ratkaisujen ympärille on yksi tapa kasvattaa liiketoimintaa jo vakiintuneilla markkinoilla. Palveluille luo kysyntää myös asiakkaiden tarve keskittyä omiin ydinosaamisalueisiin.

Varsinainen tuotekauppa muodostaa vain noin 5-20 prosenttia tuotteeseen liittyvästä liiketoiminnan volyymista. Perinteisesti liiketoimintaan esimerkiksi koneenrakennusteollisuudessa kuuluu lisäksi käyttökoulutus, varaosamyynti ja huoltotoiminta.

Laajasti ymmärrettyä palveluliiketoiminnalla tarkoitetaan lisäarvon tuottamista tuotteen ympärille koko sen elinkaaren ajan. Mahdollisuuksia ovat muun muassa konsultointi, jälkimarkkinointi, tarvikkeet, operointi, tiedonhallinta, oheistuotteet ja -palvelut, rahoitus, vakuutus ja ylläpito. Kehitys kulkee perinteisestä kone- ja järjestelmätoimittajasta kohti niin sanottua arvopartneria.

Tampereen kauppakamari selvitti elokuussa 2006 pirkanmaalaisen yritysten näkemyksiä ja valmiuksia palveluliiketoiminnan kehittämisessä. Kyselyn vastausten perusteella palveluliiketoimintaa ei mielletä kovin laajaksi, mutta sen tuomat mahdollisuudet on tunnistettu yrityksissä. Useimmissa yrityksissä toiminnan kehittäminen on vielä alussa.

Kuntatalous

■ ■ ■ Kuntatalouden tila koko Suomessa on ollut kireä 1990-luvun puolivälistä lähtien. Pirkanmaan liiton keräämien kuntien tilinpäätöstietojen mukaan myös Pirkanmaalla on kuntien taloustilanne heikentynyt. Syynä osin nopeaankin muutokseen ovat muutokset kuntarahoituksessa. Tilanne vaihtelee kuitenkin kunnittain, sillä valtion rahoitus kohtelee eri tyyppisiä kuntia eri tavoin, Pirkanmaan kuntia keskimäärin huonosti. Verrattuna muihin seutukuntiin Tampereen kaupunkiseutu on selvinnyt kohtuullisen hyvin.

Valtiovallan tekemän kuntien tulojen leikkauksen lisäksi kuntien kasvavat velvoitteet, väestörakenteen muutos, etenkin erikoissairaanhoidon kasvavat menot sekä kuntien omatoiminen toimintamenojen kasvattaminen aiheuttavat paineita entistäkin tiukemmalle taloussuunnittelulle. Kuntatalouden tervehtymisen kannalta avainasemassa ovat kuntien toimintamenojen kasvun hidastaminen ja verotulojen kasvun jatkuminen vahvana. Yksittäisen pienen kunnan mahdollisuudet vaikuttaa tilanteeseen omilla toimillaan ovat rajalliset, siksi muutokset perinteisessä kunta- ja palvelurakenteessa ovat osa hallittua aluesuunnittelua.

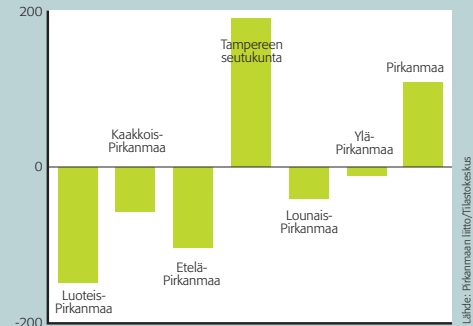
Kunnan vuosikatteen tulisi vuosittain riittää suunnitelman mukaisiin poistoihin ja pidemmällä aikavälillä myös investointien omahankintamenoihin. Poistojen tulisi siis vastata keskimääräistä vuotuista korvausinvestointitarvetta. Näin ei kuitenkaan kunnissa ole enää viime vuosina ollut: ei koko maassa eikä Pirkanmaalla. Negatiivisia vuosikatekuntia vuonna 2005 oli Pirkanmaalla kuusi, koko Suomessa 134. Vuosikate euroa/asukas -tunnusluku on pitkällä ajanjaksolla tarkasteltuna ollut Pirkanmaalla koko maan keskimääräistä arvoa parempi. Pirkanmaalla on vieläkin lainaa keskimäärin yli 300 euroa/asukas vähemmän kuin koko maassa.

Vuoden 2005 ennakkotietojen mukaan Pirkanmaalla oli 12 kuntaa, jolla oli kertynyt alijäämää. Tilanne vaihteli -37 eurosta/asukas aina -1 390 euroon asukasta kohti. Pirkanmaan keskimääräistä lukua nostaa Tampereen seutukunnan hyvä ylijäämätilanne. Ilman Tampereen seutukuntaa maakunta olisi vahvasti alijäämäinen. Vaikeasti alijäämäisiä kuntia oli Pirkanmaalla viime vuoden tietojen mukaan viisi. Niillä oli asukasta kohden yli 500 euroa kattamatonta alijäämää.

Kuntien talousarvioiden perusteella niiden talous paranee hieman tänä vuonna. Huomattava osa investoinneista joudutaan kuitenkin rahoittamaan lainanotolla. Pirkanmaalla vain kolme kuntaa ei talousarvioiden mukaan lisää lainamääräänsä. Kuitenkin velanoton arvioidaan lisääntyvän koko maakunnassa tulevina vuosina ja joka kolmas kunta uskoo joutuvansa korottamaan tuloveroprosenttia ensi vuodelle. Useammalla kunnalla ei vuosikate riitä käyttöömaisuuden poistoihin ja tilikauden tulos oli talousarviossa 27 kunnalla alijäämäinen, mutta vain kahden kunnan vuosikate on miinuksella.

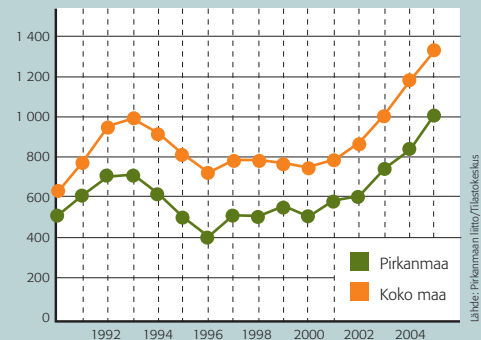
Anviot kuntien rahoitustilanteesta vaihtelevat. Tampereen seutukunnassa ongelmat ovat vähentyneet ja odotukset ovat korkeat, mutta sen sijaan muualla maakunnassa kuntien rahoitustilanne on vaikeutumassa lähivuosina.

YLI/ALIJÄÄMÄ 2005
euroa/asukas
(ennuste)

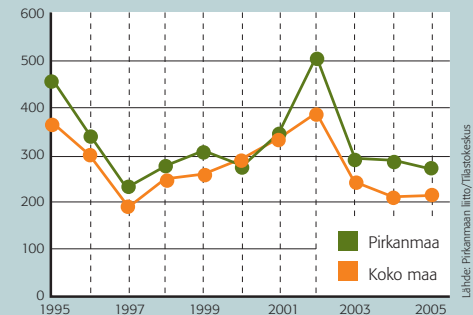
Lähde: Pirkanmaan liitto/Tilastokeskus

LAINAKANTA
euroa/asukas

Lähde: Pirkanmaan liitto/Tilastokeskus

VUOSIKATE
euroa/asukas

Lähde: Pirkanmaan liitto/Tilastokeskus

Pirkanmaan erityispiirteet ja seutukuntien menestystekijät

■■■■ Tampereen seutu on Suomen toiseksi merkittävin talousalue ja yksi Suomen kasvukeskuksista. Alueen menestyminen perustuu monipuoliseen ja elinvoimaiseen elinkeinorakenteeseen, hyvään julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön sekä laajaan kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden tarjontaan.

Yhteistyö alueen yliopistojen, korkeakoulujen, tutkimus- ja kehitysorganisaatioiden sekä yritysten välillä on

toimiva, ja se tarjoaa elinkeinoelämälle erinomaiset mahdollisuudet toimintansa kehittämiseen.

Pirkanmaalla toimii useita veturiyrityksiä, jotka ovat maailman markkinajohtajia omilla sektoreillaan. Lisäksi alueella on monipuolinen ja toimiva palvelutarjonta. Näiden yritysten toiminta heijastuu myös alueen muiden yritysten osaamiseen ja kansainvälistymiseen.

Työpaikat 31.12.2004

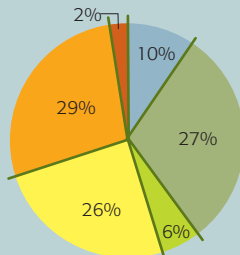
- Alkutuotanto
- Teollisuus
- Rakentaminen
- Yksityiset palvelut
- Julkiset palvelut
- Tuntematon

Luoteis-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 18 029 € 2004
asukkaita 29 529 31.7.2006
työllisyysaste 62,7 % 2004
työttömyysaste 9,7 % 31.7.2006

Panoskohteet

- metalliala
- puun jatkojalostus
- logistiikka
- elektroniikka

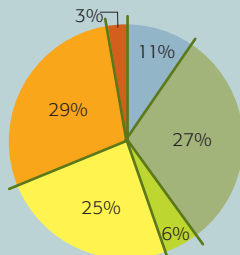

Lounais-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 15 772 € 2004
asukkaita 28 069 31.7.2006
työllisyysaste 64,6 % 2004
työttömyysaste 7,7 % 31.7.2006

Panoskohteet

- metalliala
- sisustusala
- kumi- ja muoviala
- laukku- ja piennahkatavara-ala

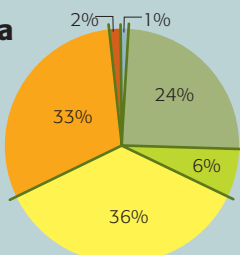

Tampereen seutukunta

arvonlisäys/asukas 27 280 € 2004
asukkaita 322 330 31.7.2006
työllisyysaste 66,0 % 2004
työttömyysaste 11,3 % 31.7.2006

Panoskohteet

- koneenrakennus ja automaatio
- informaatio- ja kommunikaatioteknologia
- viestintä- ja mediapalvelut
- terveysteknologia
- osaamisintensiiviset yrityspalvelut
- kokous- ja kongressimatkailu

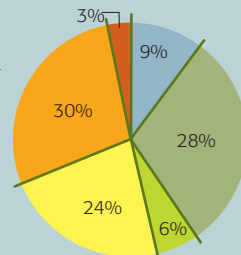

Ylä-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 17 111 € 2004
asukkaita 40 632 31.7.2006
työllisyysaste 61,6 % 2004
työttömyysaste 10,7 % 31.7.2006

Panoskohteet

- muoviala
- kierrätys, esimerkiksi uusiomateriaalien jalostus
- puu-ala, esimerkiksi bioenergiantuotanto
- hyvinvointipalvelut
- metalliala
- informaatioteknologia

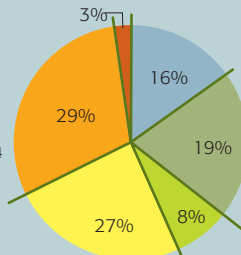

Kaakkois-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 16 855 € 2004
asukkaita 8 013 31.7.2006
työllisyysaste 66,7 % 2004
työttömyysaste 7,6 % 31.7.2006

Panoskohteet

- pienyritystoiminta
- tekstiiliala
- metalliala
- muoviala

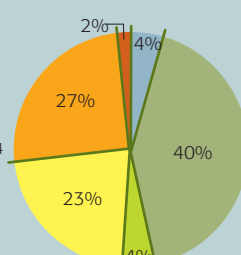

Etelä-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 25 082 € 2004
asukkaita 42 445 31.7.2006
työllisyysaste 64,5 % 2004
työttömyysaste 12,6 % 31.7.2006

Panoskohteet

- automaatio
- kansainvälinen kauppa

Yksityiskohtaisempia tietoja ja kaikkien toimialojen tilastokuvaajat julkaisijoiden verkkosivuilla.

- www.te-keskus.fi/pirkanmaa
- www.tampereenkauppamari.fi
- www.tampere.fi
- www.pirkanmaanennakointipalvelu.info